

بررسی رابطه بین نگرش به مدرسه و پیوند با مدرسه: نقش میانجی امید به تحصیل

عادل زاهد بابلان^۱، غفار کریمیان پور^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۲۸

پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۱۰/۱۹

چکیده

پژوهش حاضر با هدف رابطه بین نگرش به مدرسه و پیوند با مدرسه با نقش میانجی امید به تحصیل انجام گرفت. روش اجرای پژوهش توصیفی از نوع همبستگی به روش معادلات ساختاری (SEM) بود. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان پسر مقطع دوم متوسطه شهرستان ثلاث باباجانی بود که با توجه به جدول مورگان و با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای تعداد ۲۰۰ نفر به نوان نمونه انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه نگرش به مدرسه کوچ و سیکل (۲۰۰۳)، پرسشنامه پیوند با مدرسه رضایی شریف (۱۳۸۹) و پرسشنامه امید به تحصیل خرمایی و کمری (۱۳۹۶) استفاده شد. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد نگرش به مدرسه بر پیوند با مدرسه اثر مستقیم دارد ($\beta=0/44$)، امید به تحصیل بر پیوند با مدرسه اثر مستقیم دارد ($\beta=0/49$)، نگرش به مدرسه بر امید به تحصیل اثر مستقیم دارد ($\beta=0/59$) و نگرش به مدرسه بر پیوند با مدرسه از طریق امید به تحصیل اثر غیر مستقیم دارد ($\beta=0/28$).

کلیدواژه‌ها: نگرش به مدرسه، امید به تحصیل، پیوند با مدرسه، دانش‌آموزان

مقاله از طرح پژوهشی مصوب دانشگاه محقق اردبیلی استخراج شده است.

۱. استاد، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. (نویسنده مسئول).
zahed@uma.ac.it

۲. باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

دانش‌آموزان به عنوان رکن اساسی نظام آموزشی در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند و تلاش در جهت شکوفایی استعدادها، خلاقیت ذهنی و ایجاد انگیزه برای یادگیری در آن‌ها که از اهداف بنیادی آموزش و پرورش نوین محسوب می‌شود، سر لوحه‌ی کار آموزش و پرورش و مدرسه قرار دارد (جعفری هرندی، ستایشی اظهاری، فضل الهی قمیشی، ۱۳۹۸). مدرسه بعد از خانه مهمترین مکانی است که دانش‌آموزان در آن به سر می‌برند و نقش مهمی در شکل‌گیری ارزش‌ها، هنجارها و فرصت‌های اجتماعی افراد دارد (شیخ الاسلامی، کریمیان‌پور، محمدی، ۱۳۹۷). بنابراین درک فرآیند تغییرات پیوند با مدرسه و شناسایی عوامل موثر بر آن اهمیت پیدا می‌کند (امیری، ۱۴۰۰). اهمیت موضوع پیوند با مدرسه از آنجا ناشی می‌شود که برداشت دانش‌آموز از پیوند با مدرسه تلویحات مهمی برای رفتار آنها در داخل و خارج از مدرسه دارد (شیخ الاسلامی، دادجویی، سید اسماعیل قمی، ۱۴۰۰). مدارس محیط‌های اجتماعی بزرگی‌اند که در آن دانش‌آموزان از اعتقادات، ارزش‌ها، معیارها و نگرانی‌های مشترک برخوردار بوده و شکل‌دهنده عملکردهای شناختی و عاطفی دانش‌آموزان است (غفوری، مصدقی‌نیک، ۱۴۰۰). اهمیت جو مدرسه و پیوند دانش‌آموز-مدرسه زمینه‌ی جامعه‌شناختی، روانشناختی و آموزشی دارد و برای توصیف آن اصطلاح پیوند با مدرسه^۱ مطرح شده است (رضایی شریف، حجازی، قاضی طباطبایی، اژه‌ای، ۱۳۹۳). پیوند با مدرسه علاقه و دلبستگی دانش‌آموزان به معلمان، کارکنان و مدیران و غرور نسبت به مدرسه خود است (ایس، ۲۰۰۵، نقل از شیخ الاسلامی، کریمیان‌پور، محمدی، ۱۳۹۷). اولسز، لپولد و گرینبرگ^۲ (۲۰۱۰)، پیوند با مدرسه را شامل مشارکت در مدرسه، تعهد به ارزش‌ها و باورها نسبت به مدرسه تعریف کرده‌اند. همچنین اندرمن و اندرمن (۱۹۹۹؛ نقل از رضایی شریف، حجازی، قاضی طباطبایی و اژه‌ای، ۱۳۹۳) پیوند با مدرسه را احساس دانش‌آموزان از مورد احترام واقع شدن و احساس راحتی در مدرسه می‌دانند (جعفری هرندی، ستایشی اظهاری، فضل الهی قمیشی، ۱۳۹۸). هاشمی، واحدی و محبی^۳ (۱۳۹۴) پیوند با مدرسه را احساس ذهنی حاصل از پذیرفته شدن، تشویق شدن توسط دیگران در کلاس و احساس اینکه فرد بخش مهمی از فعالیت کلاسی است، تعریف کرده‌اند. همچنین محبی و میرنسب (۱۳۹۷) پیوند با مدرسه را کیفیت ارتباط دانش‌آموز با مدرسه، احساس مراقبت شدن و دریافت احترام از سوی معلمان تعریف کرده‌اند (هیرشی^۳ ۱۹۶۹). پیوند با مدرسه را سازه‌ای چند بعدی و متشکل از شش بعد دلبستگی به مدرسه (احساسات دانش‌آموز درباره مدرسه)،

1 school bonding

2 Oelsner, Lippold, Greenberg

3 Hirshi

مشغولیت در مدرسه (درگیری و مشارکت در فعالیتهای مدرسه)، باور (پذیرش ارزشها و هنجارهای مدرسه)، تعهد به مدرسه (تمایل به توافق و حفظ ارزشهای مدرسه و فعالیت‌های مرتبط با مدرسه)، دلبستگی به کارکنان (ارتباطات فردی تجربه شده با پرسنل مدرسه) و دلبستگی به معلمان (روابط فردی معلم و دانش آموز) تعریف کرده است. پیوند با مدرسه و ابعاد آن نقش مهمی در پیش‌بینی برون‌دادهای تحصیلی دانش‌آموزان نقش مهمی داشته و دانش‌آموزانی که با مدرسه خود در سطح بالایی پیوند دارند، خود را متعلق به مدرسه دانسته و باور دارند که در مواجهه با چالشهای تحصیلی با حمایت معلمان خود عملکرد بهتری خواهند داشت (امیری، ۱۴۰۰). به عبارت دیگر اهمیت توجه به موضوع پیوند به مدرسه از آنجا ناشی می‌شود که برداشت دانش آموز از پیوند با مدرسه تلویحات مهمی برای رفتارهای آنها در مدرسه و نیز خارج از مدرسه دارد (نیهاوس، روداسیل، راکز^۱، ۲۰۱۲). بنابراین، درک فرایند تغییرات پیوند با مدرسه، علل و پیامدهای آن، ما را در درک عواملی که باعث تقویت پیوند با مدرسه می‌شوند، کمک می‌کند و می‌تواند پژوهش‌گران را در مداخلات مدرسه‌محور یاری دهد (اولسنر، لیپولد و گرینبرگ، ۲۰۱۰). هوارد و دیگل^۲ (۲۰۰۹) در پژوهش خود به نقش امید در پیوند با مدرسه اشاره کرده‌اند. یکی از مهم‌ترین عوامل موثر بر بحث انگیزش و پیشرفت تحصیلی را می‌توان در نظریه‌ی امید پیدا کرد که با ظهور روانشناسی مثبت‌گرا و توجه به توانمندیهای انسان مورد توجه قرار گرفته است (مالیک^۳، ۲۰۱۳). امید یک سیستم انگیزشی-شناختی پویا است که به توانایی شخص برای هدف‌گذاری، تجسم مسیرهای لازم برای رسیدن به هدف و داشتن انگیزه لازم در جهت رسیدن به هدف‌ها کمک می‌کند (الکساندر و آنوبیوزی^۴، ۲۰۰۷) و در جنبه‌های مختلف زندگی نمود پیدا کرده است و به عنوان یک سیستم انگیزشی شناختی موجب پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شده است (زینالی، اکبری، صادقی، مقتدر، ۱۳۹۹). موفقیت در کارهای چالش‌برانگیز مخصوصاً در حیطه‌ی تحصیلی اغلب نیازمند توانا بودن برای ایجاد چندین گذرگاه برای رسیدن به هدف یا امید به تحصیل است (محمدی پور و رحمتی^۵، ۲۰۱۸). امید به تحصیل نشان دهنده متوسط سالهایی است که یک دانش‌آموز می‌تواند انتظار داشته یا امیدوار است که در مقاطع مختلف تحصیلات رسمی ثبت نام کرده و آموزش ببیند و از آموزشهای دیده‌شده بهره‌گرفته (اوکپالا و اوکپالا^۶، ۲۰۱۴) و به دنبال هدف‌گزینی، شناسایی و ایجاد مسیرهای رسیدن به اهداف و انگیزه لازم برای پیمودن این مسیرها باشد (باوری، درتاج، اسدزاده، ۱۳۹۵). این

- 1 Niehaus, Rudasill, Rakes
- 2 Howard, Daigle
- 3 Malik
- 4 Alexander, Onwuegbuzie
- 5 Feldman, Snyder
- 6 Okpala, Okpala

سازه در چهار بعد امید به کسب فرصت‌ها (امید و انتظار به اینکه شخص با تحصیل بتواند به فرصت‌های شغلی و اجتماعی و نیز موفقیت در زندگی دست یابد)، امید به کسب مهارت‌های زندگی (امید به آنکه آنچه در مدرسه یاد می‌گیرد به وی مهارت‌های لازم در تفکر، زندگی در اجتماع و تعامل با دیگران را خواهد آموخت)، امید به سودمندی مدرسه (امید به اینکه مدرسه در داشتن یک زندگی خوب و کسب شغلی مناسب، سودمند و مفید است) و امید به کسب شایستگی (امید و انتظاری است که با تحصیل می‌توان اعتبار، محبوبیت و وجهه اجتماعی به دست آورد) مفهوم‌سازی شده است (خالق‌خواه، کریمیان‌پور، ۱۳۹۹). امید به عنوان فرآیندی از تفکر درباره هدف با انگیزش برای حرکت به سوی این اهداف و راه‌های رسیدن به این اهداف معرفی شده است که دارای دو جزء تفکر راهبردی (بخش شناختی امید و نشان دهنده ظرفیت و توان فرد برای خلق مسیر) و تفکر عامل (جزء انگیزشی امید است که فرد خود را برای استفاده از این مسیرها بر می‌انگیزاند) می‌باشد (زینالی، اکبری، صادقی، مقتدر، ۱۳۹۹). امید به عنوان یک سازه جدید و مثبت نگر با عزت نفس، توانایی حل مساله ادراک شده، ادراک کنترل، سرسختی روانشناختی، خوش بینی، عاطفه مثبت و انتظارات پیامد مثبت همبستگی مثبت و معنادار دارد (خرمایی، کمری، ۱۳۹۵) و دانش‌آموزان را توانمند می‌سازد که با تمرکز بر حل مسائل، احتمال تحقق اهدافشان را افزایش دهند (قدم‌پور، حیدریانی، برزگر بفرویی، دهقان منشادی، ۱۳۹۷). امید به تحصیل می‌تواند یادگیرنده را نسبت به زندگی و داشتن آینده‌ای بهتر و پویاتر آماده کرده و ارتباط تنگاتنگی با پیشرفت تحصیلی داشته باشد (غلامی، توحیدی، عسگرزاده، ۱۳۹۸). همچنین فلدمن و کابوتا^۱ (۲۰۱۵) در پژوهش خود به رابطه بین امید به تحصیل و پیشرفت تحصیلی اشاره داشته‌اند. اسناپدر^۲ (۲۰۰۲) نشان داد که سطوح بالای امید به تحصیل پیش‌بینی‌کننده عملکرد تحصیلی بالا در دوران مدرسه می‌باشد. دانش‌آموزانی که امید به تحصیل بیشتری دارند، نسبت به همسالان کم امید به طور معناداری رفتارهای تحصیلی سازگارانه‌تری نشان داده‌اند و پیشرفت تحصیلی بیشتری خواهند داشت (درتاج، توحیدی، تجربه کار، ۱۳۹۹).

میکاییلی منیع، مهدوی، عیسی زادگان و مهنای^۳ (۱۳۹۶) در پژوهش خود به روابط بین جو کلاس و ذهنیت دانش‌آموزان نسبت به کلاس با امید تحصیلی اشاره کرده است. نگرش نسبت به مدرسه شامل واکنش‌های عاطفی دانش‌آموزان به فعالیت‌های مدرسه که خصوصیات داخل و خارج از مدرسه را شامل می‌شود (ویتنبرینگ^۳، ۲۰۰۷) که بر انتخاب اهداف و حضور دانش‌آموزان در مدرسه تاثیر داشته باشد (خرمی، سیف، کیامنش، درتاج، ۱۳۹۷). نگرش به مدرسه به معنی

1 Feldman, Kubota
2 Snyder
3 Wittenbrink

ادراک دانش آموز از تجربیات مدرسه و نتایج بالقوه‌ی آن است که دارای اجزای سه گانه شناختی، رفتاری و احساسی است (رضایی، مومنی، دهدار، ۱۳۹۹). هالفو سابل و گوستافسون^۱ (۲۰۰۵) نگرش دانش آموزان به مدرسه را بر اساس سه عامل منافع دانش آموزان در کلاس درس، نظرات معلمان و روابط با همکلاسی مورد بررسی قرار داده‌اند. این سازه در پنج بعد ادراک خود تحصیلی، نگرش نسبت به معلمان و کلاسها، نگرش نسبت به مدرسه، ارزشگذاری هدفهای مدرسه و انگیزش/خود نظم دهی مفهوم سازی شده است (مک کوچ و سیکل، ۲۰۰۳). نگرش به مدرسه به طرز فکر و علاقه‌مندی یا بی‌علاقگی دانش آموز به کل مدرسه مرتبط است (سیف، ۱۳۹۸) که نشأت گرفته از عوامل زیادی همچون وضعیت اجتماعی اقتصادی، جنسیت، خودپنداره، موفقیت تحصیلی و پایه تحصیلی می‌باشد (آلن دن^۲، ۲۰۱۷) و می‌تواند در جهت‌گیری دانش آموزان در فعالیت‌های یادگیری تاثیر عمده‌ای داشته باشد (موسوی و بدری، ۱۳۹۵). بر این اساس اگر دانش آموز احساس کند که محیط مدرسه سرد، اهمال‌گر و یا بر خلاف پیشرفت تحصیلی است از حضور در مدرسه خودداری و تمایل دارند تا مدرسه را رها کنند (میلر، ۲۰۱۶) و دانش‌آموزانی که احساس کنند می‌توانند در تصمیم‌گیریهای کلاس فعالانه مشارکت کرده و رشد می‌کند در کلاس احساس آرامش و امنیت می‌کنند و نگرش مثبتی نسبت به مدرسه خواهند داشت (عباسی، جدیدی، گودرزی، ۱۴۰۰).

در رابطه با متغیرهای پژوهش تحقیقات متعددی انجام شده است. جعفری هرنندی، ستایشی اظهاری و قمیشی (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان رابط ساختاری پیوند با مدرسه و اهمال کاری تحصیلی با نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی به رابطه‌ی خودکارآمدی تحصیلی با پیوند با مدرسه اشاره کرده است. غلامی پور، توحیدی و عسکرزاده (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان امید تحصیلی با پیشرفت و انگیزه تحصیلی با نقش واسطه‌ای خوش بینی تحصیلی دانش‌آموزان دختر متاهل به رابطه بین امید به تحصیل و انگیزه تحصیلی اشاره کرده‌اند. بارانی، راه پیما و خرمايي (۱۳۹۷) در پژوهش خود با عنوان رابطه امید به تحصیل و تحصیل‌گریزی و نقش واسطه‌ای خودنظم‌جویی تحصیلی به رابطه بین امید به تحصیل و خود نظم‌جویی تحصیلی اشاره کرده‌اند. معینی کیا، زاهد بابلان، جبارنژاد شوطی، عظیم پور (۱۳۹۶) در پژوهش خود با عنوان پیش‌بینی نگرش دانش‌آموزان نسبت به مدرسه براساس کیفیت زندگی در مدرسه و ادراک از کلاس درس به عنوان به این نتیجه رسیدند که ادراک از جو کلاس درس بر نگرش نسبت به مدرسه تاثیر دارد. میکائیلی منیع، فرزانه، مهدوی فر، سوسن، عیسی زادگان، علی، مهنا، سعید (۱۳۹۶) در پژوهش خود با عنوان بررسی

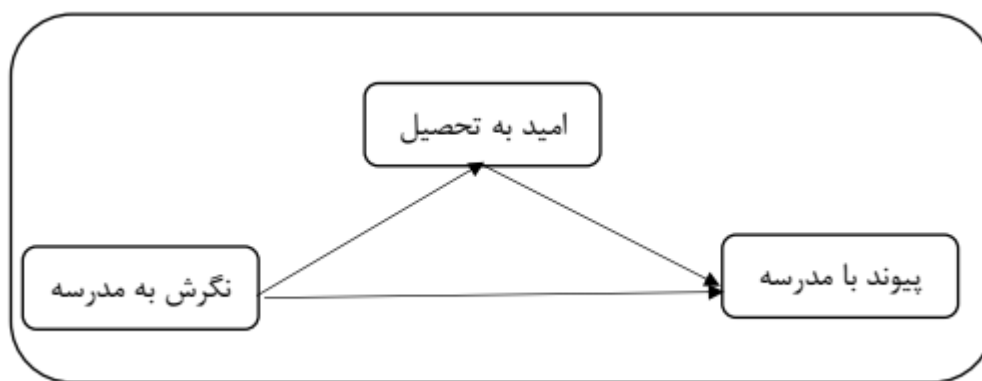
1 Holfve-Sabel, Gustafsson
2 Allen

روابط ساختاری امید، خودکارآمدی تحصیلی و ادراک از جوّ کلاس با انگیزش تحصیلی به رابطه بین ادراک از جوّ مدرسه و نگرش به مدرسه اشاره کرده‌اند. قاسمی، مکتبی، حاجی یخچالی (۱۳۹۶) در پژوهش خود با عنوان رابطه انسجام خانواده، حمایت تحصیلی و تاب‌آوری تحصیلی با پیوند با مدرسه و مؤلفه‌های آن به رابطه بین انسجام خانواده، حمایت تحصیلی و تاب‌آوری تحصیلی با پیوند با مدرسه و مؤلفه‌های آن اشاره کرده‌اند. جاسینیسکی (۲۰۱۸) در پژوهش خود با عنوان امید، نگرش و انگیزش تحصیلی در دانش‌آموزان تربیت بدنی به رابطه بین نگرش و امید اشاره کرده است. وروسوا و مالا (۲۰۱۶) در پژوهش خود با عنوان نگرش به مدرسه، یادگیری و احساس تعلق به مدرسه به رابطه بین نگرش به مدرسه و احساس تعلق به مدرسه اشاره کرده است. بک (۲۰۱۵) در پژوهش خود با عنوان نقش میانجی امید به تحصیل در رابطه بین نگرش به مدرسه و بهزیستی روانشناختی به رابطه بین نگرش به مدرسه و امید به تحصیل اشاره کرده است. اولسونر، لیلود و گرینبرگ (۲۰۱۱) در پژوهش خود با عنوان عوامل موثر بر پیوند با مدرسه به نقش امید در پیش‌بینی پیوند با مدرسه اشاره کرده است.

امروزه میزان دلبستگی، مشغولیت و پیوند دانش‌آموزان با مدرسه از عوامل موثر بر یادگیری آن‌هاست که کمتر در تحقیقات به آن پرداخته شده است. با توجه به اهمیت پیوند دانش‌آموزان با مدرسه و نقش آن در پیشرفت‌های آینده دانش‌آموزان، شناسایی پیامدها و پیشایندهای آن از اهمیت زیادی برخوردار خواهد شد، لذا این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین نگرش به مدرسه و پیوند با مدرسه با نقش میانجی امید به تحصیل در بین دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان ثلاث باباجانی انجام شد و در این راستا فرضیه‌های زیر مورد بررسی قرار گرفت.

- نگرش به مدرسه بر پیوند با مدرسه تاثیر مستقیم دارد.
- امید به تحصیل بر پیوند با مدرسه تاثیر مستقیم دارد.
- نگرش به مدرسه بر پیوند با مدرسه تاثیر مستقیم دارد.
- نگرش به مدرسه از طریق امید به تحصیل بر پیوند با مدرسه تاثیر غیرمستقیم دارد.

مدل مفهومی پژوهش به صورت زیر بود و روابط بین متغیرهای نگرش به مدرسه در نقش متغیر مستقل، متغیر امید به تحصیل در نقش متغیر میانجی و متغیر پیوند با مدرسه در نقش متغیر ملاک بررسی خواهد شد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش

روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و به روش معادلات ساختاری (SEM) بود. جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان ثلاث باباجانی به تعداد ۴۰۲ نفر بود که با توجه به جدول مورگان و با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای تعداد ۲۰۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. انتخاب نمونه بدین صورت بود که ابتدا از بین چهار دبیرستان پسرانه دو دبیرستان انتخاب و از بین دو دبیرستان انتخاب شده تعداد ۸ کلاس به صورت تصادفی انتخاب شد. در حین اجرا ضرورت اجرای پژوهش برای دانش‌آموزان توجیه و رضایت آنها برای پاسخگویی جلب شد. برای جمع‌آوری داده‌های مربوط به پیوند با مدرسه از پرسشنامه پیوند با مدرسه (QSB) رضایی شریف (۱۳۸۹) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۴۰ سؤال و در شش بعد دل‌بستگی به معلم، دل‌بستگی به مدرسه، دل‌بستگی به کارکنان، مشارکت در مدرسه، باور، تعهد به مدرسه طراحی شده است. روایی محتوایی پرسشنامه مورد تایید اساتید صاحب‌نظر قرار گرفته و پایایی آن توسط رضایی شریف و همکاران (۱۳۹۰) ۰/۹۳ گزارش شده است. برای جمع‌آوری داده‌های امید به تحصیل از پرسشنامه‌ی خرمایی و کمری (۱۳۹۶) استفاده شد. این پرسشنامه در ۲۷ سؤال طراحی و دارای چهار بعد امید به کسب فرصت‌ها (۷-۱)، امید به کسب مهارت‌های زندگی (۷-۱۵)، امید به سودمندی مدرسه (۱۵-۲۳) و امید به کسب شایستگی (۲۳-۲۷) می‌باشد. نمره‌گذاری پرسشنامه در مقیاس لیکرتی ۵ گزینه‌ای طراحی شده است. روایی محتوایی پرسشنامه مورد تایید اسانید صاحب‌نظر قرار گرفته و پایایی آن توسط خرمایی و کمری (۱۳۹۵) ۰/۹۴ گزارش شده است. همچنین برای جمع‌آوری داده‌های نگرش به مدرسه از پرسشنامه مک کوچ و سیکل (۲۰۰۳) استفاده شد که دارای ۴۵ سؤال و ۵ بعد ادراک خود تحصیلی، نگرش نسبت به معلمان و کلاسها، نگرش نسبت به مدرسه، ارزش‌گذاری هدفهای مدرسه و انگیزش/خودنظم‌دهی می‌باشد. روایی محتوایی

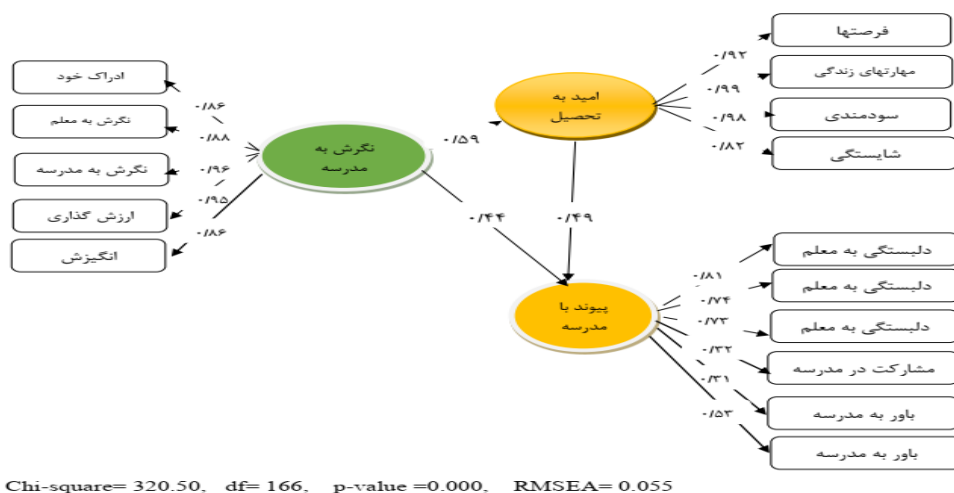
پرسشنامه مورد تایید قرار گرفته و پایایی آن توسط مک کوچ و سیکل (۲۰۰۳) ۰/۸۹ گزارش شده است. و برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف استاندارد)، آمار استنباطی (همبستگی پیرسون، کولموگروف اسمیرنوف و آزمون چولگی- کشیدگی) و نرم افزار لیزرل نسخه ۸،۸ استفاده شد.

یافته‌ها

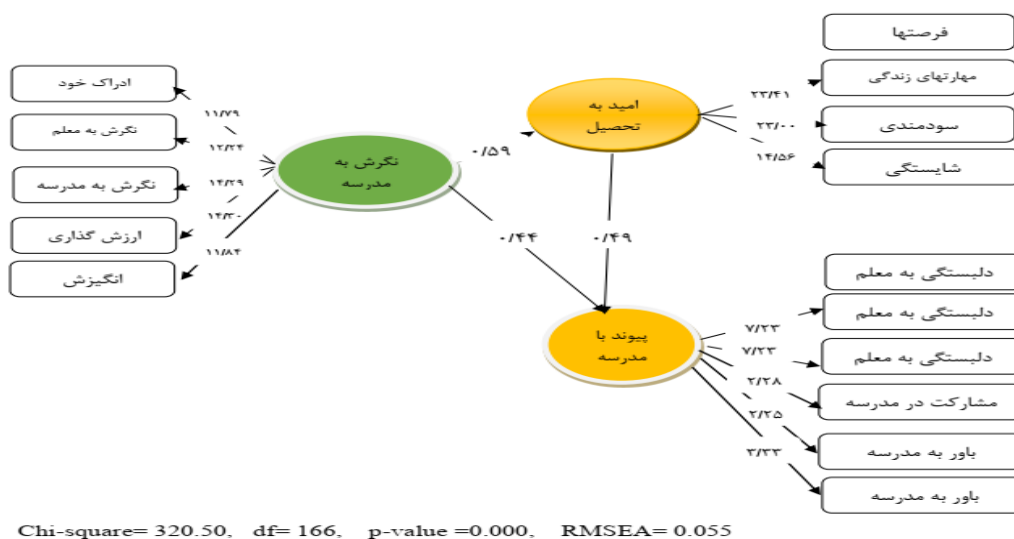
نمونه این پژوهش را ۲۰۰ نفر از دانش‌آموزان پسر مقطع دوم متوسطه شهرستان ثلاث باباجانی در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ تشکیل دادند. میانگین سنی و انحراف معیار سن شرکت‌کنندگان به ترتیب برابر ۱۶/۹۷ و ۲/۵۲ بود. میانگین و انحراف استاندارد نگرش به مدرسه به ترتیب برابر ۱۸۹/۳۰ و ۱۱/۸۴، میانگین و انحراف استاندارد امید به تحصیل به ترتیب برابر ۹۳/۴۴ و ۸/۲۳ و میانگین و انحراف استاندارد پیوند با مدرسه به ترتیب برابر ۱۶۳/۵۴ و ۷/۷۱ بود. آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای همبستگی بین متغیرها نشان داد بین نگرش به مدرسه با امید به تحصیل $(r=0/45, p\leq 0/01)$ ، بین امید به تحصیل با پیوند با مدرسه $(r=0/43, p\leq 0/01)$ و بین نگرش به مدرسه با پیوند با مدرسه $(r=0/48, p\leq 0/01)$ رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

برای بررسی نرمال بودن داده از آزمونهای کولموگروف، اسمیرنوف و آزمون چولگی و کشیدگی استفاده شد. نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف نشان داد که مقادیر سطح معنی‌داری برای متغیرهای پژوهش بزرگتر از سطح آزمون یعنی $\alpha=0/05$ می‌باشند؛ بنابراین هر سه متغیر دارای توزیع طبیعی هستند. همچنین نتایج بررسی چولگی و کشیدگی برای داده‌ها نشان داد که داده‌های به دست آمده در بازه (۲- تا ۲+) قرار دارند که نشان از نرمال بودن داده‌ها می‌باشد. برای بررسی اعتبار و کفایت داده‌ها از شاخص KMO استفاده شده است که مقدار این شاخص برای داده‌های این پژوهش به ترتیب برای پرسشنامه نگرش به مدرسه برابر با ۰/۷۸، پرسشنامه امید به تحصیل برابر با ۰/۸۱ و برای پرسشنامه پیوند با مدرسه برابر با ۰/۹۰ به دست آمده است. این شاخص در دامنه‌ی صفر تا یک قرار دارد، و هر چه مقدار این شاخص به یک نزدیک تر باشد اندازه نمونه مورد نظر برای تحلیل عاملی مناسب تر است.

شکل ۲. ضرایب تخمین استاندارد مدل ساختاری پژوهش

شکل ۳. اعداد معنی داری مدل ساختاری پژوهش

جدول ۱. جدول ضرایب استاندارد و سطح معنی داری برای مسیرهای الگو

T	اثر غیرمستقیم	اثر مستقیم	مسیر	
			از متغیر	به متغیر
۶/۹۴	۰/۲۸	۰/۵۹	نگرش به مدرسه	پیوند با مدرسه
۵/۰۱	-	۰/۴۹	امید به تحصیل	پیوند با مدرسه
۴/۶۷	-	۰/۴۴	نگرش به مدرسه	امید به تحصیل

بر اساس جدول ۲، اثر مستقیم نگرش به مدرسه بر پیوند با مدرسه با بتای (۰/۵۹) و (t=۶/۹۴)، اثر مستقیم امید به تحصیل بر پیوند با مدرسه با بتای (۰/۴۹) و (t=۵/۰۱) و اثر مستقیم نگرش به مدرسه بر امید به تحصیل با بتای

(۰/۴۴) و ($t=۴/۶۷$) معنی‌دار است. برای بررسی تأثیر غیرمستقیم نگرش به مدرسه بر پیوند با مدرسه با نقش میانجی امید به تحصیل، باید ضریب اثر غیرمستقیم (حاصل ضرب اثر مستقیم نگرش به مدرسه بر پیوند با مدرسه در اثر مستقیم امید به تحصیل بر پیوند با مدرسه) محاسبه شود. ضریب اثر غیرمستقیم نگرش به مدرسه بر پیوند با مدرسه ۰/۲۸ است که نشان می‌دهد نقش واسطه‌ای امید به تحصیل در رابطه بین نگرش به مدرسه و پیوند با مدرسه معنی‌دار است.

جدول ۲. خلاصه شاخص‌های آماری برازندگی الگوی پژوهش

(X2)	(df)	X2/df	(RMSEA)	(GFI)	(AGFI)	(CFI)	(NFI)
۳۲۰/۵۰	۱۶۶	۱/۹۳	۰/۰۵	۰/۹۶	۹۲	۰/۹۵	۰/۹۳

بررسی برازش الگوی ساختاری پژوهش نشان داد شاخص ریشه میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) برابر با (۰/۰۵)، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI) برابر با ۰/۹۵، شاخص نیکویی برازش (GFI) برابر با ۰/۹۶، شاخص نیکویی برازش تعدیل‌یافته (AGFI) برابر با ۰/۹۲، شاخص برازندگی هنجار شده (NFI) برابر با ۰/۹۳ و شاخص خی‌دو بر روی درجه آزادی (X2/df) برابر با ۱/۹۳ بر برازش مناسب و مطلوب الگو دلالت دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی بررسی رابطه بین نگرش به مدرسه و پیوند با مدرسه: نقش میانجی امید به تحصیل در بین دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم انجام شد. نتایج تحلیل داده‌ها برای بررسی فرضیه اول نشان داد که نگرش به مدرسه بر پیوند به مدرسه تأثیر مستقیم دارد. معینی کیا، زاهد بابلان، جبارنژاد شوطی، عظیم پور (۱۳۹۶) و جاسینیسکی (۲۰۱۸)، وروسوا و مالا (۲۰۱۶) مبنی بر رابطه بین نگرش به مدرسه و پیوند با مدرسه همسو می‌باشد. در رابطه با تأثیر مستقیم نگرش به مدرسه بر پیوند با مدرسه می‌توان گفت احساسات و عواطف دانش‌آموزان بر نوع رفتار آنها در موقعیتهای مختلف تأثیر گذار بوده و خواهد بود. مدرسه و نوع ارتباط دانش‌آموزان با آن از احساسات و عواطفی که در دانش‌آموزان نسبت به مدرسه شکل گرفته است نشأت می‌گیرد. اگر چنانچه این احساسات و عواطف و به طور کلی نگرش دانش‌آموزان به مدرسه مثبت و همراه با علاقه مندی باشد احساس تعلق و پیوند با دانش‌آموزان بالا خواهد بود و اگر این نگرش منفی و همراه با بی‌علاقگی باشد احساس پیوند با مدرسه در دانش‌آموزان کاهش می‌یابد. از طرف دیگر پیوند با مدرسه به عنوان احساس ذهنی حاصل از پذیرفته شدن، تشویق شدن توسط دیگران در

کلاس و احساس اینکه فرد بخش مهمی از فعالیت کلاسی است، تعریف شده است، لذا دانش‌آموزی که نگرش مثبتی به مدرسه داشته باشد تلاش خود را خواهد کرد تا خود را به عنوان فردی مهم در کلاس نشان داده و خود را به همکلاسیهای خود تحمیل می‌کند و پیوند بیشتری با مدرسه و کلاس خود برقرار خواهد کرد. بنابراین می‌توان گفت که نگرش دانش‌آموزان به مدرسه می‌تواند منجر به افزایش یا کاهش پیوند و احساس تعلق آنها به مدرسه شود.

نتایج تحلیل داده‌ها برای بررسی فرضیه دوم نشان داد که امید به تحصیل بر پیوند با مدرسه تاثیر مستقیم دارد. این نتیجه با نتایج پژوهشهای غلامی پور، توحیدی و عسکرزاده (۱۳۹۸)، جعفری هرنندی، ستایشی اظهري و قمیشی (۱۳۹۸) و اولسونر، لیپلود و گرینبرگ (۲۰۱۱) مبنی بر رابطه بین امید به تحصیل و پیوند با مدرسه همسو می‌باشد. امید به تحصیل به عنوان میانگین سالهایی تعریف شده است که دانش‌آموز انتظار دارد ثبت نام شده و از آموزشهای لازم بهره‌بردارد. این انتظار به معنی این است که دانش‌آموز با در نظر گرفتن شرایط مدرسه و تحصیل خود آینده خود را تصور می‌کند و این تصورات او بر رفتار و عملکرد دانش‌آموز نسبت به مدرسه تاثیر می‌گذارد و میزان پیوند و ارتباط او با مدرسه را تعیین می‌کند. اگر میزان امید به تحصیل در دانش‌آموز در سطح بالایی باشد دانش‌آموز با احساس تعلق و پیوند با مدرسه تلاش خود را خواهد کرد با تعیین هدف برای خود و شناسایی مسیرهای رسیدن به آن در مدرسه به اهداف خود دست پیدا کند و با رسیدن به اهداف خود در مدرسه نسبت به مدرسه احساس نزدیکی کرده و با آن پیوند برقرار کند. در واقع امید به تحصیل به عنوان یک سازه مثبت دانش‌آموز را توانمند می‌سازد که با هدف‌گزینی و انگیزش برای رسیدن به آنها در مدرسه موفقیت‌های تحصیلی بیشتری تجربه کرده و در مدرسه احساس تعلق کنند.

نتایج تحلیل داده‌ها برای بررسی فرضیه سوم پژوهش نشان داد که نگرش به مدرسه بر امید به تحصیل تاثیر مثبت دارد. این نتیجه با نتایج پژوهشهای قاسمی، مکتبی، حاجی یخچالی (۱۳۹۶)، جاسینیسکی (۲۰۱۸) و بک (۲۰۱۵) مبنی بر رابطه بین نگرش به مدرسه و امید به تحصیل همسو می‌باشد. سازه نگرش به مدرسه از ترکیب خودادراکی تحصیلی، نگرش نسبت به معلمان، نگرش نسبت به مدرسه، ارزشگذاری هدفهای مدرسه و انگیزش/خودنظم‌دهی تشکیل شده است. این ابعاد هر کدام برای تعیین آینده تحصیلی دانش‌آموزان و تحقق اهداف شخصی آنها در مدرسه از ضرورت برخوردارند و چنانچه دانش‌آموز احساس مثبتی نسبت به مدرسه، معلمان و کلاس خود داشته باشد با ارزیابی مثبتی که از تواناییهای تحصیلی خود دارد انگیزش لازم برای دستیابی به اهداف خود را کسب می‌کند. بنابراین می‌توان

گفت که چنانچه دانش‌آموز احساس کند محیط مدرسه سرد و بر خلاف مسیر تحقق اهداف تحصیلی آنهاست از مدرسه دور شده و در مقابل دانش‌آموزانی که محیط مدرسه را گرم و مثبت دیده و احساس کنند که می‌توانند در مدرسه مشارکت فعال داشته باشند در مدرسه احساس امنیت کرده و با مدرسه ارتباط برقرار می‌کنند.

همچنین نتایج تحلیل داده‌ها برای بررسی فرایه چهارم نشان داد که نگرش نسبت به مدرسه با پیوند مدرسه از طریق امید به تحصیل تاثیر غیرمستقیم دارد. این نتیجه با نتایج پژوهش‌های معینی کیا، زاهد بابلان، جبارنژاد شوطی، عظیم پور (۱۳۹۶)، جاسینیسکی (۲۰۱۸)، وروسوا و مالا (۲۰۱۶)، غلامی پور، توحیدی و عسکر زاده (۱۳۹۸)، جعفری هرندی، ستایشی اظهاری و قمی‌شی (۱۳۹۸)، اولسونر، لیلود و گرینبرگ (۲۰۱۱) قاسمی، مکتبی، حاجی یخچالی (۱۳۹۶)، جاسینیسکی (۲۰۱۸) و بک (۲۰۱۵) همسو می‌باشد. این نتیجه با توجه به اثرات مستقیم نگرش به مدرسه بر امید به تحصیل و همچنین اثر مستقیم امید به تحصیل بر پیوند با مدرسه قابل تبیین است. به طور کلی می‌توان گفت که نگرش به مدرسه و امید به تحصیل می‌توانند بر میزان پیوند دانش‌آموزان با مدرسه تاثیر داشته باشند. بنابراین پیشنهاد می‌شود که مدیران مدارس با رقم زدن اتفاقات خوب و با برآورده کردن شرایط لازم برای تحصیل دانش‌آموزان نگرش آنها به مدرسه را مثبت کرده و در نهایت پیوند آنها با مدرسه را مستحکم تر کنند، همچنین پیشنهاد می‌شود با تسهیل شرایط میزان امید به تحصیل را در دانش‌آموزان افزایش و در نهایت احساس تعلق و پیوند آنها به مدرسه را بالا برد. لازم به ذکر است این پژوهش در بین دانش‌آموزان پسر مقطع دوم متوسطه انجام گرفته است، لذا در تعمیم نتایج آن به سایر مقاطع باید احتیاط لازم ره داشت.

منابع

Abasi a, jadidy h, godarzi m. (2021). Structural analysis of the relationship between mental vitality and academic engagement mediated by attitudes toward school and perception of teacher social support. *Journal of cognitive analytical psychology*, 44(2): 1-15.

Alexander, e.s. And onwuegbuzie, J.A. (2007). "Academic procrastination and the role of hope as a coping strategy". *Personality and individual differences*, 42(7): 1301-1310.

Amiri, j. (2021). The relationship between teachers' professional development and academic performance with emphasis on the mediating role of secondary school boys' bonding. *Management and educational perspective*, 3(1), 139-166 [Persian]

Barani h, rahpayma s, khormaei f. The relationship between hope for education and absenteeism: the mediating role of academic self-regulation. *Transformational psychology*, transformational psychology: Iranian psychologists 2019; 15(95): 323-335 [Persian]

Battistich, v., schaps, e., Wilson, n. (2004). Effects of an elementary school intervention on wellbeing of high school students. *Indian journal of science and technology*, 8(7):596-603.

Curry, l. A., Snyder, c. R., cook, d. L., ruby, b. C. & rehm, m. (1997). Role of hope in academic and sport achievement. *Journal of personality and social psychology*, 73(6), 67-125.

Dortaj, a., towhidi, a., tajrobehkar, m. (2020). The effectiveness of the mindfulness-based stress reduction training on academic hope, academic hardiness, academic adjustment, and mindfulness. *Positive psychology research*, 6(3), 69-90. [Persian]

Feldman, b. D. & kubota, m. (2015). Hope, self-efficacy, optimism and academic achievement: distinguishing constructs of specificity in predicting college grade-point average. *Learning individual differences*, 37(1), 321- 327.

Ghadam pour e, haidaryani l, barzegar m, dehghan menshadi m. investigating the role of academic hope and perceived emotional support in predicting academic well-being of medical students. *Research in medical education* 2018, 10(3): 47-57 [Persian]

Ghafouri, m., mosadeghi nik, f. (2021). The mediating role of school bonds in the relationship between psychological toughness and aggression in female high school students. *Management and educational perspective*, 3(3): 15-25 [Persian]

Ghasemi z, maktabi GH, haji yakhchali a. The relationship between family cohesion, academic support and academic resilience in relation to school and its components. *Family psychology* 2017; 4(2): 89-102 [Persian]

Gholami m, tohidi a, askarzadeh GH. Academic hope with academic achievement and motivation with the mediating role of academic optimism of married female students. *Education in law enforcement* 2019; 26(24): 75-103 [Persian]

Hashemi t, vahedi sh, mohebi m. The structural relationship between school and parent relationship with academic satisfaction and academic control: the mediating role of academic self-efficacy. *Bi-quarterly journal of cognitive strategies in learning* 2015; 3(5): 1-20. [Persian]

Hirschi, t. (1969). Causes of delinquency. Berkeley, ca: university of California press-Holfve-sabel, m.a. And j.e. Gustafsson, attitudes towards school, teacher, and classmates at classroom and individual levels: an application of two-level Scandinavian journal of educational research, vol. 49, no. 2, pp. 187-202, (2005)

Howard a, daigle j. (2009). School bonding, hop, academic achievement, and participation in extracurricular activities. *Gsca journal*, 16(1): 24-29.

Jafari r, setayeshi m, fazlolahi s. Structural relationships between school affiliation and academic procrastination in primary school students: the mediating role of academic self-efficacy. *Knowledge and research in applied psychology* 2019; 20(3):110-121. [persian]

Jasinski, k. (2018). Basic hope, attitudes, and motivation to learn during educational activities in physical education students. *International journal of physical education, sports and health* 2018; 5(3): 183-188.

Khaleghkhah, a., karimianpour, g. (2020). Analyzing the mediating role of hope for education in the relationship between academic support and the academic engagement among students. *Journal of school psychology*, 9(3), 50-67. [Persian]

Khorami f, saeif a, kiamanesh a, dortaj f. The effectiveness of mindfulness training on test anxiety and attitudes toward school in 11th grade students. *Quarterly journal of educational psychology* 2018; 14(50): 25-54 [Persian]

Libbey, h. P. (2004). Measuring student relationships to school: attachment, bonding, connectedness, and engagement. *Journal of school health*, 74(7), 274–283.

Malik, a. (2013). “Efficacy, hope, optimism and resilience at workplace –positive organizational behavior”. *International journal of scientific and research publications*. 3(10): 1-4.

Mccoach, d.b., & siegle, d., (2003). The school attitude assessment survey-revised: a new instrument to identify academically able students who underachieve. *educational and psychological measurement*, 63(3), 414-429.

Mikaeily f, mahdavifar s, eisazadegan a, saeid m. investigating the structural relationships between hope, academic self-efficacy and perception of classroom atmosphere with academic motivation. *Journal of educational psychology studies* 2017; 14(52): 57-88 [Persian]

Mohebi m, mirnasab m. (2018). The Protective Role of School Bonding against Risk of School Bullying and Victimization: A Review Study. *Erj*, 5(37): 120-138 [Persian]

Mosavi f, badri o. The relationship between metacognitive awareness and academic self-concept, attitude towards school and students' social adjustment *Quarterly journal of new approach in educational management* 2016; 17(1): 57-83 [Persian]

Niehaus, k., rudasill, k. M., & rakes, c. R. (2012). A longitudinal study of school connectedness and academic outcomes across sixth grade. *Journal of school psychology*, 50(4), 443-460.

Oelsner, j., lippold, M.A. Greenberg, m.t. (2010). Factors influencing the development of school bonding among middle school students. *The journal of early adolescence*, 31(3), pp 463-487.

Okpala, a. And okpala, c. (2014). “The role of school life expectancy and urbanization on adult literacy rates in sub-saharan africa”. *International business & economics research journal*, 13 (2): 329-334.

Onwuegbuzie, a.j. And Snyder, C.R. (2000). Relations between hope and graduate students' studying and test-taking strategies. *Psychological reports*, 86: 803- 806.

Rezaei kh, momeni kh, rahdar m. (2020). The mediating role of school attitudes in the relationship between personal values and academic performance of female high school students. *Journal of zabol medical school*. 3(2): 69-81. [persian]

Rezaei sharif a, hejazi e, ghazi tabtabaei m, ezhei j. Preparation and preparation of school connection questionnaire in students (sbq). *School psychology* 2013; 3(1): 55-67. [persian]

Sheikholeslami a, karimianpour GH, mohamadi y. predicting the connection with the student school based on academic support and academic self-concept. *Journal of educational psychology studies* 2018; 15(30): 187-206 [Persian]

Sheykhohreslami, a., dadjooei, r., seyedesmaili ghomi, n. (2020). The role of teachers' job engagement and job satisfaction in prediction students' school bonding. *Journal of educational psychology studies*, 17(40), 33-20. [Persian]

Snyder cr, Harris c, Anderson Jr, holleran SA, hrving lm. The will and the ways: development and validation of an individual- difference measure of hope. *Journal of personality and social psychology*. 1991; 60:570-585.

Snyder, C.R. (1994). *The psychology of hope: you can get there from here*. New York: free press.

Snyder, C.R. (1995). "Conceptualizing, measuring, and nurturing hope". *Journal of counseling and development*, 73: 335-360.

Snyder, C.R. (1999). "Hope, goal blocking thoughts, and test-related anxieties". *Psychological reports*, 84: 206-208.

Snyder, C.R. (2000). *Handbook of hope; theory, measures, and applications*. San Diego, ca; academic press.

Snyder, C.R. (2002). "Hope theory: rainbows in the mind". *Psychological inquiry*, 13(1): 249-75.

Snyder, c.r. And Lopez, s.l. (2007). *Positive psychology: the scientific and practical explorations of human strengths*. Sage publications, thousand oaks, London, New Delhi.

Snyder, C.R.; Harris, c.; Anderson, j.r.; holleran, s.a.; Irving, s.a.; sigmon, s. And et al. (1991). "The will and the ways: development and validation of an individual differences measure of hope". *Journal of personality and social psychology*, 60(4): 570-585.

Snyder, C.R.; hoza, b.; pelham, w. E.; rapoff, m.; ware, l.; danovsky, m. And et al. (1997). "The development and validation of the children's hope scale". *Journal of pediatric psychology*, 22: 399-421.

Stewart, e. B. (2008). School structural characteristics, student effort, peer association, and parental involvement. *Education and urban society*, 40 (2), 179-204.

Verešova, m, mala, d. (2016) .Attitude toward school and learning and academic achievement of adolescents. *International conference on education and educational conference*.

Wittenbrink, b. (2007). Measuring attitudes through priming. *Implicit measures of attitudes*, pp. 17-58.

Yavari h, dortaj f, asadzade h. Evaluation of the effectiveness of hope education on the academic vitality of high school students. *Journal of research in educational systems* 2016, 10(35): 21-34 [Persian]

Zeinali, s., akbari, b., sadeghi, a., & moghtader, l. (2020). Structural model of the relationship between transformational capitals and study hope with academic welfare and behavioral inhibition with the mediating role of academic retention among university volunteer students. *Salāmat-i ijtimāi (community health)*, 8(1), 1-12 .[Persian]

Investigating the Relationship between Attitude to School and School Bonding: The Mediating Role of Academic Hope

Adel zahed babalan¹, Ghafar karimianpour²

Abstract

The present study aimed to Investigating the Relationship between Attitude to School and School Bonding with the Mediating Role of Academic. The method of research was descriptive correlation with structural equation method (SEM). The statistical population of this study included all included all male high school students in the city of Thalab Babajani who according to Morgan table and using multi-stage cluster sampling method, 200 students were selected as samples. To collect data, McCoach, Siegle Attitude to School questionnaire (2003), khormaei and kamari (2017) academic hope questionnaire and rezaeisharif (2010) school bonding questionnaire was used. The results of data analysis showed that Attitude to School has a direct effect on school bonding ($\beta=0/44$), Academic hope has a direct direct effect on school bonding ($\beta=0/49$), Attitude to School has a direct direct effect on Academic hope ($\beta=0/59$). And Attitude to School through Academic hope on school bonding has an indirect effect ($\beta=0/28$).

Keywords: Attitude to School, Academic hope, school bonding, student.

---

1 Professor, Department of Education, Faculty of Education and Psychology, mohagheh ardebily university, Ardebil, Iran. zahed@uma.ac.it

2 Young Researchers and Elite Club, Kermanshah branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.